

УДК 37.03:37 (091)

Сінельнікова Н.О.,

старший викладач кафедри початкової освіти

Педагогічного інституту Київського університету

імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ТА ФОРМИ НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті проаналізовано і розкрито значення інтерактивних методів та форм навчання для формування педагогічної культури студентів спеціальності «Початкова освіта». Проведено порівняльну характеристику традиційних та нетрадиційних методів і форм навчання. Визначено їх вплив на формування досліджуваного поняття.

Ключові слова: *інтерактивні методи і форми навчання, традиційні форми та методи навчання, педагогічна культура, формування педагогічної культури, майбутні учителі початкової школи.*

В статье проанализировано и раскрыто значение интерактивных методов и форм обучения для формирования педагогической культуры студентов специальности «Начальное образование». Проведена сравнительная характеристика традиционных и нетрадиционных методов и форм обучения. Определено их влияние на формирование исследуемого понятия.

Ключевые слова: *интерактивные методы и формы обучения, традиционные формы и методы обучения, педагогическая культура, формирование педагогической культуры, будущие учителя начальной школы.*

The article analyses and discloses the value of interactive methods and forms of teaching for pedagogical culture development among students in specialty "Primary Education". It is conducted comparative description of traditional and non-traditional methods and forms of teaching. It is determined their influence on formation of the investigated concept.

Key words: *interactive methods and forms of teaching, traditional forms and methods of teaching, pedagogical culture, pedagogical culture development, future primary school teachers.*

Постановка проблеми. Нині Українська держава потребує особистості з європейським типом мислення, що прагне контролювати своє життя, прогнозувати майбутнє, досягати успіху, бути високоефек-

тивною, актуалізувати всі свої мотиваційні ресурси, самореалізовувати здібності і таланти [2, 8].

Педагогічна культура, як одна з найважливіших складових суспільства, зумовлена специфікою педагогічної діяльності викладача/вчителя, спрямована на формування особистості, здатної у майбутньому відтворювати й збагачувати культуру суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Здобутки вітчизняних та зарубіжних учених, які досліджують педагогічну культуру, визначаються великим різноманіттям. Проблему вивчення педагогічної культури майбутніх учителів досліджують: А. Булда, В. Буряк, М. Воробйов, О. Гармаш, В. Гриньова, В. Зелюк, В. Краєвський, Н. Крилова, Дж. Леонард, І. Лернер, Х. Маркет, В. Мішеченко, С. Омельченко, І. Пальшкова, В. Паскар, Т. Сидоренко, М. Скаткін, В. Сластьонін, В. Суханцева, П. Щербань та ін.

Особливостям застосування інтерактивних методів та форм навчання студентів вищих навчальних закладів присвячені праці Л. Артемової, Г. Беленької, А. Богуш, Л. Загородньої, І. Рогальської, Л. Піроженко, О. Пошетун та ін.

Метою статті є дослідження впливу інтерактивних методів та форм навчання на формування педагогічної культури майбутніх учителів початкової школи.

На сучасному етапі розвитку педагогічної освіти педагогічну культуру майбутнього вчителя початкової школи можна інтерпретувати як вид загальної культури, що виявляється у професійній компетентності майбутнього вчителя, в його творчій, педагогічній діяльності, повсякденному житті, його вмінні постійно оволодівати новими знаннями, тим самим підвищуючи свій інтелектуальний рівень; умінні творчо підходити до вирішення будь-яких педагогічних завдань; володіти набором не тільки професійних, а й людських якостей, які сприяють його професійному зростанню [5, 107].

У процесі історичного розвитку педагогічної освіти удосконалювалися методи, прийоми та форми, спрямовані на формування педагогічної культури. Найбільш широковживаними формами були лекційні, практичні та лабораторні заняття. Проте на сьогодні традиційні методи та форми навчання вже не задовольняють потреби суспільства та освіти. Вони потребують докорінних змін, що сприятиме формуванню високого рівня педагогічної культури майбутніх учителів.

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчує, що під час застосування цих методів та форм навчання відбувається активна співпраця між викладачем та студентом, що базується на діалогічній вза-

емодії. Вчені А. Булда, Н. Дівінська, О. Пошетун, П. Щербань та інші надають вагомого значення у формуванні високорозвиненої та активної особистості майбутнього учителя такому інтерактивному методу, як навчальна гра, у якій виділяють ситуативні, дидактичні, рольові та ділові ігри. Усі вони дають змогу майбутнім учителям сприймати себе як суб'єктів педагогічного процесу, активних його учасників та сприяють розкриттю і розвитку особистості.

Серед основних інтерактивних методів, які формують педагогічну культуру, виділяють наступні.

Метод мозкового штурму, або мозкова атака, — це метод розв'язання конкретної проблеми через висловлювання учасниками ідей та пропозицій щодо її розв'язку. Під час пошуку шляхів розв'язання поставленої перед студентами проблеми посилюється інтеграція групи, підвищується ініціативність кожного учасника обговорення, зростає впевненість у собі та своїх знаннях, розвивається творче мислення та формується педагогічна культура [1, 77].

«Снігова куля» — це метод колективного пошуку спільного рішення або спільного погляду на певний об'єкт. Оптимальним є застосування методу під час створення учасниками певної дефініції (визначення/поняття). Активне спілкування учасників групи, використання їхнього досвіду, врахування думки кожного сприятиме не лише досягненню мети — розроблення певного формулювання, а й поглиблюватиме критичне, творче мислення студентів, розвиватиме вміння прислухатися до думки інших, аргументувати свою точку зору, працювати в команді та сприятиме формуванню педагогічної культури [1, 82].

Анкета «5 з 25» — це метод поглибленого і впорядкованого дискутування обширного матеріалу (близько 25 питань) з наступним узагальненням за демократичним вибором групою. Найголовніші уміння, які здобувають учасники, — це аргументації, переконання, вислуховування думки іншого з метою досягнення консенсусу. Такий метод допоможе поглибити знання, вивчити значну кількість матеріалу та усвідомлено віднайти пріоритетне рішення після поглибленого аналізу всіх можливих виборів і можливостей, сприятиме розвитку критичного, логічного мислення, формуванню культури мислення та педагогічної культури студентів [1, 99].

Оксфордські дебати — метод, до роботи в якому залучається лише частина групи. Він передбачає поділ учасників на головних промовців та публіку (обмежена роль). Учасники називаються сторонами: за дискутовану тезу (сторона пропозиції) та проти (сторона опозиції). Вступаючи в дебати, учасники демонструють недоліки визначеної

проблеми, що потребує тривалої підготовки та глибокого ознайомлення з темою. Цей метод учить студентів активно співпрацювати в команді та аргументовано доводити свою точку зору, тим самим впливає на формування педагогічної культури [1, 104].

Групова робота, яка активно використовується під час реалізації інтерактивних методів навчання, вимагає обміну думками і дозволяє швидко виконувати завдання, які в звичайних умовах відбирають багато часу.

З метою формування педагогічної культури у навчальному процесі необхідно використовувати пізнавальні ситуації та інтерактивні форми навчання, на чому наголошує вітчизняний науковець І. Пальшкова [3, 11].

З точки зору О. Пометун, Л. Пироженко, найбільш дієвими серед них є наведені нижче [4].

«Коло ідей» — застосовується, коли всі групи мають виконувати одне й те саме завдання, що складається з декількох питань (позицій), які групи представляють по черзі. Останні мають озвучити лише один аспект питання, що обговорювалося.

Синтез думок — групова форма роботи, під час якої учасники виконують завдання та передають їх рішення іншим групам, які мають доповнити його своїми думками, підкреслюючи те, з чим не погоджуються. Результати опрацьовують експерти та роблять загальний звіт/ висновок, що має обговорити весь колектив.

Спільний проект — групова форма роботи, яка передбачає вирішення завдань різного змісту та висвітлення проблеми з різних боків у групах (5–7 осіб). Як підсумок — кожна група висвітлює і записує на дошці свої міркування, в результаті складається спільний проект, який рецензується та доповнюється групою експертів.

Останнім часом поширення набувають *тренінги* як форми групової роботи. Вони спрямовані на навчання, у якому основна увага приділяється практичному опрацьовуванню досліджуваного матеріалу, коли в процесі моделювання спеціально заданих ситуацій студенти мають можливість розвивати і закріплювати необхідні знання і навички, змінити своє ставлення до власного досвіду і підходів, які застосовуються у роботі.

Висвітлені форми роботи допоможуть студентам навчитися швидко генерувати ідеї та шукати шляхи співпраці зі своїми одногрупниками, вплинуть на поглиблення знань та набуття навичок, необхідних для подальшої ефективної професійної діяльності.

Тож формування педагогічної культури не може відбуватися без постійного оновлення знань, оволодіння інноваційними, технічними,

педагогічними технологіями навчання та виховання, постійного самовдосконалення себе як індивідуальності, особистості креативної, творчої, культурної, яка може реалізувати себе в будь-якому суспільстві.

Висновки. На сучасному етапі розвитку вищої освіти підвищуються вимоги до викладача як фасилітатора освітнього процесу. Варто дослідити умови, необхідні для здійснення активної фасилітації.

Джерела

1. Інтерактивні методи навчання : навч. посібник / за заг. ред. П. Шевчука і П. Фенриха. — Щецін : WSAP, 2005. — 170 с.
2. Левченко Т.І. Мотивація суб'єкта в різних видах діяльності : [монографія] / Т.І. Левченко. — Вінниця : Нова Книга, 2011. — 448 с.
3. Пальшкова І.О. Формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя початкової школи: практико-орієнтований підхід : автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І.О. Пальшкова. — О., 2009. — 44 с.
4. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібник / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко // за ред. О.І. Пометун. — К. : А.С.К., 2004. — 192 с.
5. Сінельнікова Н.О. Ключові умови та шляхи формування педагогічної культури майбутніх учителів початкової школи / Н.О. Сінельнікова / Вища освіта України. Тематичний випуск. Наука і вища освіта. — № 1 (додаток 1). — 2014. — С. 106—109.